

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

Майя НІКОЛАЄВА

Майя 2025р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИЧНА ФУНКЦІЯ
СОЦІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ СУСПІЛЬСТВА

Рівень вищої освіти:

перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань:

05 - Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність:

052 - Політологія

Освітньо-професійна програма:

Політологія

ОНУ
2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Політична функція соціальної структури суспільства». Одеса: ОНУ. 2025. 24 с.

Розробник: **М.О. Шабанов**, кандидат політичних наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від «29» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Світлана КОЧ
(прізвище та ініціали)

Погоджено із гарантом ОПП Політологія

(підпис)

Ірина МИЛОСЕРДНА
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) ФМВПС
Протокол № 1 від «29» серпня 2025 р.

Голова НМК

(підпис)

Олег ХОРОШИЛОВ
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № від « » 20 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № від « » 20 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2 ІНДЗ* – <u>0</u> (вид завдання)	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>052-Політологія</u> Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)	Вибіркова ОК36	
		Рік підготовки:	
		3-й	5-й
		Семестр	
		5-й	3-й
		Лекції	
		24 год.	12 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	0 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		72 год.	108 год.
		у т.ч. ІНДЗ*: - 0 год.	
		Форма підсумкового контролю: іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є вивчення студентами теоретичних та методологічних засад дослідження соціальної структури суспільства та політики.

Завданнями дисципліни є: ознайомити студентів з методологією аналізу соціальної структури суспільства, разом з основними теоретичними поглядами на її природу та сутність, а також з місцем цієї дисципліни в системі соціальних, політичних та інших гуманітарних наук; сформуванню цілісного уявлення про роль та місце основних елементів соціальної структури в процесі функціонування та розвитку суспільства.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) інтегральної

ІК. здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю, динамічністю, складністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки;

б) загальних (ЗК):

ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

в) спеціальних (СК):

СК01. Здатність використовувати категорійно –понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки;

СК04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності;

СК06. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування/

Програмні результати здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти:

РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної

РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

РН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі мають

знати: що таке соціальна структура суспільства, які її складові елементи; сутність соціальної стратифікації і причини існування різних типів стратифікаційних систем, а також різноманітні підходи до проблеми соціальної стратифікації в політичному процесі; сутність соціальної мобільності, її причини, наслідки, зв'язок із стратифікацією; зміст понять «соціальний статус», «соціальна роль», «клас», «інтеграція», «деінтеграція», «ідентифікація»;

вміти: визначити тип суспільства у державі, його мобільність і маргінальність; визначити тип соціальної структури конкретної держави; визначити характеристики суспільної дійсності; визначити функції соціальних інститутів, організацій в конкретній державі; класифікувати і визначити тип конкретного об'єднання та його місце в соціальній структурі держави; встановлювати соціальні статуси індивідів.

володіти: навичками системного аналізу великих суспільних груп та базових політичних функцій, які вони виконують на постійній або тимчасовій основі: первинного політичного моніторингу соціально – політичних інтересів, цінностей та особливостей конфронтації груп в масштабах сучасної соціальної структури суспільства.

Практична складова – підготувати аналітичну таблицю з основних соціальних груп, представлених в м.Одесі та Одеській області, визначити їх базові політичні інтереси та цінності, окреслити політичні функції впливових соціальних груп.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Предмет дисципліни. Зовнішня і внутрішня соціальна структура і політика.

Тема 1. Соціальна структура суспільства і політика: предмет спецкурсу

Зміст предметної галузі спецкурсу, його ключові, специфічні й приватно-наукові категорії і поняття, принципи, методи, основні закони й функції.

Соціальна структура суспільства як його об'єктивно існуюча характеристика, як джерело і наслідок політики та як учбова дисципліна. Соціальна структура суспільства, як це сукупність взаємозв'язаних і взаємодіючих між собою соціальних груп, спільностей та інститутів, пов'язаних між собою відносно сталими відносинами.

Структура навчального спецкурсу та його зв'язок із іншими галузями політології. Перспективи розвитку предметної сфери курсу, його міжпредметні зв'язки.

Тема 2. Соціальна структура суспільства як чинник політики

Сутність соціальної структури. Загальна характеристика її компонентів, логіка їх зв'язку у складі цілого. Вплив характеру влади на зміст компонентів соціальної структури. Класифікація типів структури та їх ієрархія. Диференціація населення як соціальне явище та його головні наслідки й причини. Державні й громадські інститути як чинники диференціації.

Соціальна стратифікація й політична диференціація. Політичні партії та рухи як наслідок соціальної й політичної диференціації.

Обсяг і зміст понять соціальної інтеграції і дезінтеграції в політичних процесах, які відбуваються в Україні. Органічний зв'язок дезінтеграційних та інтеграційних процесів із економічними й соціальними інтересами груп, спільностей суспільства. Намагання номенклатури та деяких авантюристів стати власниками виробництва, енергоносіїв та нерухомості держави.

Політична сутність і функція соціальної структури. Політичні механізми та процедури впливу на процеси формування структури. Механізми зворотнього впливу та діяльність інститутів політичної влади.

Тема 3. Зовнішня соціальна структура як умова і наслідок політичного процесу.

Поняття зовнішньої соціальної структури. Зв'язок зовнішньої соціальної структури із суспільним розподілом праці. Соціально – політичні відносини, які детерміновані зовнішньою соціальною структурою. Базові компоненти зовнішньої соціальної структури. Роль соціальних рухів, профспілок, культурних, релігійних та комерційних об'єднань у формуванні зовнішньої соціальної структури.

Індустріальний, аграрний, торгівельний, фінансовий, науковий та інші сегменти зовнішньої соціальної структури, їх вплив на політику.

Взаємозв'язок зовнішньої соціальної структури України з функціонуванням державних інститутів політичного управління.

Тема 4. Внутрішня соціальна структура як умова і наслідок політики.

Поняття внутрішньої соціальної структури суспільства або держави. Взаємозв'язок внутрішньої і зовнішньої соціальної структури в політичному процесі. Походження і сутність держави. Позакласовий, класовий та загальноцивілізаційний

підходи до аналізу сутності, походження і призначення держави. Основні ознаки і функції держави. Історичний розвиток української держави.

Горизонтальна складова внутрішньої соціальної структури. Станові (сословні), кастові групи й політика. Соціальні групи за статусом влади в політичній системі держави, їх участь в політиці.

Вертикальна складова внутрішньої соціальної структури.

Тема 5. Соціальний інститут та організація як система статусів, ролей

Соціальні статуси і ролі в політичному процесі. Специфіка політичних статусів та ролей, різноманітність їх прояву.

Типологія соціальних інститутів: їх зв'язок і вплив на політичні відносини. Місце і значення політичних інститутів у системі соціальних інституцій суспільства. Особливості та функції соціально-політичних інститутів. Різновиди соціально-політичних інститутів. Емпіричні дослідження політичних інститутів.

Соціальна група як елемент соціального інституту. Прояв інститутів та організацій на різних рівнях соціальної структури, їх залежність від її характеру.

Змістовний модуль 2. Соціальна і політична стратифікація та їх вплив на політичні процеси

Тема 6. Соціальна стратифікація як показник політичної нерівності.

Концепції соціальної нерівності та їх різновиди: функціоналізму, конфлікту, багатства-престижу-влади, класу як репутації, соціальної дії. Різноманітні підходи до проблеми соціальної стратифікації в політичному процесі: само оцінюючий, «оцінки-репутації», «об'єктивний».

Відносини власності і влади та виникнення статусних відносин. Соціальний статус як умова і наслідок функціонування поняття «соціальна структура», його обсяг і зміст.

Субсоціальна структура суспільства як цензова організація.

Метасоціальна структура суспільства як його модус на організація.

Політологічна інтерпретація полісоціальності суб'єктів в соціальній структурі: консенсіалізм і дісенсіалізм.

Тема 7. Концепції соціальної і політичної мобільності.

Соціальна мобільність: причини, умови, наслідки, зв'язок із стратифікацією. Вертикальна і горизонтальна мобільність, індивідуальна і групова, їх детермінанти.

Політична мобільність: причини, умови, наслідки. Інтергенераційні та інтрагенераційні типи мобільності, характеристики їх прояву в політичному просторі. Форми політичної участі та типи політичного статусу особи. Зростання значення участі людини у політичному житті. Політична поведінка особи (активність, пасивність, індиферентність, екстремізм). Конформізм і нонконформізм, колективізм і індивідуалізм. Складові та формотворчі чинники політичної поведінки. Фактори політичної поведінки: ментальні, соціально-психологічні, політичні, економічні, ситуаційні.

Тема 8. Співвідношення станів соціальної стратифікації та політичний порядок

Статусна, цензова й модусна організація простору існування людини як намагання проаналізувати соціальну структуру суспільства. Політичний контроль складного внутрішнього політичного простору.

Нерівномірний розподіл ресурсів між різними сегментами внутрішньополітичного простору. Явища стратифікації, рестратифікації і дестратифікації та емпіричне існування форм політичної влади: керівництва, контролю, управління, організації. Явище політичного контролю та його прояви. Феномен соціального контролю та його функціональні особливості. Суб'єкти політичного контролю. Рівні політичного контролю.

Тема 9. Соціальна структура як простір політичного існування.

Соціальна структура як простір і час існування людини в політичному процесі. Взаємодія з одним та з природою суб'єктів економіко-політичної, соціально-культурної і духовної діяльності.

Емпірична ідентифікація, розподіл і ототожнення людей за їх належністю до конкретних категорій соціальної структури.

Емпірична ідентифікація, розподіл і ототожнення людей за їх соціально-культурними характеристиками.

Ідентифікація членів суспільства за станом їх духовної організації і моральної свідомості.

Рівні прояву, структура та функції політичного простору. Політичний простір та його типологія. Політичне життя. Феномен «політичного простору». «Поле політики» та його топологія (П. Бурд'є). Стратифікація політичного простору. Стихійні та символічні аспекти політичного простору. Актори політичного простору. Типи ієрархізації суб'єктів політичного простору. Соціальні нерівності у політичному просторі.

Тема 10. Конфлікт як складне соціально-політичне явище

Конфлікт як прояв протиріччя в межах соціальної структури. Природа соціального конфлікту. Різновиди соціальних конфліктів. Теорія «соціальних ролей» (теорія інтеракціонізму). Груповий егоїзм. Групові Конфлікти. Динаміка конфлікту. Процес управління конфліктами: внутрішній і зовнішній аспект. Методи, засоби та форми розв'язання конфлікту. Політичний конфлікт. Різновиди політичного конфлікту, їх природа та функціональна спрямованість. Горизонтальний вид політичних конфліктів: мета, причини, сутність. Вертикальний вид політичних конфліктів: сутність двох підвидів. Причини виникнення режимних конфліктів. Об'єктивні та суб'єктивні фактори нівелювання базових потреб людини. Конфлікт цінностей. Конфлікт інтересів. Конфлікт ідентифікації. Конфлікт політичних культур.

Тема 11. Соціальна ідентифікація й політика.

Соціальна ідентифікація та її політична сутність. Індивідуальний й груповий рівні ідентифікації, їх значення для політичного процесу.

Моделі соціальної та політичної ідентифікації та їх реалізація на громадському та державних рівнях. Емоційне номінально-групове й реально-групове ототожнення.

Партійні системи ідентифікації та соціальна структура. Сучасні базові політичні функції соціальної ідентифікації. Трансформаційні зміни та коректування політичної ідентичності.

Тема 12. Стратифікаційні моделі структури українського суспільства.

Традиційні й стратифікаційні моделі, їх єдність та відзнака. Принципові підвалини побудови моделей різного типу та їх політична необхідність.

Характеристика п'яти, семи та дев'ятирівневої стратифікаційних моделей, що використовуються в вітчизняній політології. Характеристика методів: «самооціночного», «оцінки репутації», «об'єктивного підходу». Зміст соціально-політичних відносин в межах сучасного українського суспільства. Зовнішня та внутрішня структури сучасного українського соціуму. Системні якості та принципові ознаки складових соціальної структури сучасної України. Трансформаційні специфіки політичних функцій компонентів суспільства.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовний модуль 1. Предмет дисципліни. Зовнішня і внутрішня соціальна структура і політика.										
Тема 1. Соціальна структура суспільства і політика: предмет спецкурсу	8	2	2	0	4	10	1	0	0	9
Тема 2. Соціальна структура суспільства як чинник політики	8	2	2	0	4	10	1	0	0	9
Тема 3. Зовнішня соціальна структура як умова і наслідок політичного процесу.	10	2	2	0	6	10	1	0	0	9
Тема 4. Внутрішня соціальна структура як умова і наслідок політики.	10	2	2	0	6	10	1	0	0	9
Тема 5. Соціальний інститут та організація як система статусів, ролей	10	2	2	0	6	10	1	0	0	9
Разом за змістовним модулем 1.	46	10	10	0	26	50	5	0	0	45
Змістовний модуль 2. Соціальна і політична стратифікація та їх вплив на політичні процеси										
Тема 6. Соціальна стратифікація як показник політичної нерівності.	12	2	2	0	8				0	9
Тема 7. Концепції соціальної і політичної мобільності.	8	2	2	0	4	10	1	0	0	9
Тема 8. Співвідношення	10	2	2	0	6	10	1	0	0	9

станів соціальної стратифікації та політичний порядок										
Тема 9. Соціальна структура як простір політичного існування.	12	2	2	0	8	10	1	0	0	9
Тема 10. Конфлікт як складне соціально-політичне явище	12	2	2	0	8	10	1	0	0	9
Тема 11. Соціальна ідентифікація й політика.	8	2	2	0	4	10	1	0	0	9
Тема 12. Стратифікаційні моделі структури українського суспільства.	12	2	2	0	8	10	1	0	0	9
Разом за змістовним модулем 2.	74	14	14	0	46	70	7	0	0	63
Усього годин	120	20	20	0	72	120	12	0	0	108

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Соціальна структура суспільства і політика: предмет спецкурсу Соціальна структура суспільства як його об'єктивно існуюча характеристика, як джерело і наслідок політики та як учбова дисципліна. Соціальна структура суспільства, як це сукупність взаємозв'язаних і взаємодіючих між собою соціальних груп, спільностей та інститутів, пов'язаних між собою відносно сталими відносинами. Структура навчального спецкурсу та його зв'язок із іншими галузями політології. Перспективи розвитку предметної сфери курсу, його міжпредметні зв'язки.	2	-
2	Тема 2. Соціальна структура суспільства як чинник політики Сутність соціальної структури. Загальна характеристика її компонентів, логіка їх зв'язку у складі цілого. Вплив характеру влади на зміст компонентів соціальної структури. Класифікація типів структури та їх ієрархія. Диференціація населення як соціальне явище та його головні наслідки й причини. Державні й громадські інститути як чинники диференціації.	2	-

	Соціальна стратифікація й політична диференціація. Політичні партії та рухи як наслідок соціальної й політичної диференціації		
3.	Тема 3. Зовнішня соціальна структура як умова і наслідок політичного процесу. Поняття зовнішньої соціальної структури. Зв'язок зовнішньої соціальної структури із суспільним розподілом праці. Соціально – політичні відносини, які детерміновані зовнішньою соціальною 2структурою. Базові компоненти зовнішньої соціальної структури. Роль соціальних рухів, профспілок, культурних, релігійних та комерційних об'єднань у формуванні зовнішньої соціальної структури.	2	-
4.	Тема 4. Внутрішня соціальна структура як умова і наслідок політики. Поняття внутрішньої соціальної структури суспільства або держави. Взаємозв'язок внутрішньої і зовнішньої соціальної структури в політичному процесі. Походження і сутність держави. Позакласовий, класовий та загальноцивілізаційний підходи до аналізу сутності, походження і призначення держави	2	-
5.	Тема 5. Соціальний інститут та організація як система статусів, ролей Соціальні статуси і ролі в політичному процесі. Специфіка політичних статусів та ролей, різноманітність їх прояву. Типологія соціальних інститутів: їх зв'язок і вплив на політичні відносини. Місце і значення політичних інститутів у системі соціальних інституцій суспільства.	2	-
6.	Тема 6. Соціальна стратифікація як показник політичної нерівності. Концепції соціальної нерівності та їх різновиди: функціоналізму, конфлікту, багатства-престижу-влади, класу як репутації, соціальної дії. Різноманітні підходи до проблеми соціальної стратифікації в політичному процесі: само оцінюючий, «оцінки-репутації», «об'єктивний».	2	-
7.	Тема 7. Концепції соціальної і політичної мобільності. Соціальна мобільність: причини, умови, наслідки, зв'язок із стратифікацією. Вертикальна і горизонтальна мобільність, індивідуальна і групова, їх детермінанти. Політична мобільність: причини, умови, наслідки. Інтергенераційні та інтрагенераційні типи мобільності, характеристики їх прояву в політичному просторі. Форми політичної участі та типи політичного статусу особи	2	-
8.	Тема 8. Співвідношення станів соціальної стратифікації та політичний порядок Статусна, ценова й модусна організація простору існування людини як намагання проаналізувати соціальну структуру суспільства. Політичний контроль складного внутрішнього політичного простору. Нерівномірний розподіл ресурсів між різними сегментами внутрішньополітичного простору	2	-
9.	Тема 9. Соціальна структура як простір політичного існування. Взаємодія з одним та з природою суб'єктів економіко-політичної, соціально-культурної і духовної діяльності. Емпірична ідентифікація, розподіл і ототожнення людей за їх належністю до конкретних категорій соціальної структури. Емпірична ідентифікація, розподіл і ототожнення людей за їх соціально-культурними характеристиками.	2	-

	Ідентифікація членів суспільства за станом їх духовної організації і моральної свідомості.		
10.	Тема 10. Конфлікт як складне соціально-політичне явище Конфлікт як прояв протиріч в межах соціальної структури. Природа соціального конфлікту. Різновиди соціальних конфліктів. Теорія «соціальних ролей» (теорія інтеракціонізму). Груповий егоїзм. Групові Конфлікти. Динаміка конфлікту. Процес управління конфліктами: внутрішній і зовнішній аспект. Методи, засоби та форми розв'язання конфлікту. Політичний конфлікт.	2	-
11.	Тема 11. Соціальна ідентифікація й політика. Моделі соціальної та політичної ідентифікації та їх реалізація на громадському та державних рівнях. Емоційне номінально-групове й реально-групове ототожнення. Партійні системи ідентифікації та соціальна структура. Сучасні базові політичні функції соціальної ідентифікації.	2	-
12.	Тема 12. Стратифікаційні моделі структури українського суспільства. Принципові підвалини побудови моделей різного типу та їх політична необхідність. Характеристика методів: «самооціночного», «оцінки репутації», «об'єктивного підходу». Зміст соціально-політичних відносин в межах сучасного українського суспільства. Зовнішня та внутрішня структури сучасного українського соціуму	2	-

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (д.в.)	Кількість годин (з.в.)
1	Тема 1. Соціальна структура суспільства і політика: предмет спецкурсу Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Визначте зміст понять: соціальна структура, політична функція, політичний статус.. Назвіть та проаналізуйте основні виклики до політичного структурування сучасного суспільства.	4	9
2	Тема 2. Соціальна структура суспільства як чинник політики Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте	4	9

	відповіді в самостійній письмовій роботі. Визначте сутність характеристики чинників політичного впливу на суспільство. Назвіть та проаналізуйте основні виклики сучасної світової політики.		
3	Тема 3. Зовнішня соціальна структура як умова і наслідок політичного процесу. Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Визначте зміст понять: зовнішня соціальна структура, системні характеристики суспільства, чинник політичного впливу. Назвіть та проаналізуйте основні виклики сучасної світової політики.	6	9
4	Тема 4. Внутрішня соціальна структура як умова і наслідок політики. Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Визначте зміст понять: внутрішня соціальна структура, системні характеристики владної еліти та соціальних мас. Назвіть та проаналізуйте основні компоненти внутрішньої соціальної структури.	6	9
5	Тема 5. Соціальний інститут та організація як система статусів, ролей Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Визначте основні компоненти та функційні характеристики соціальних інститутів.	6	9
6	Тема 6. Соціальна стратифікація як показник політичної нерівності. Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Визначте зміст понять: зовнішня соціальна структура, системні характеристики суспільства, чинник політичного впливу. Назвіть та проаналізуйте основні риси стратифікації як показника політичної диференціації	8	9
7	Тема 7. Концепції соціальної і політичної мобільності. Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Охарактеризуйте основні теорії генези політичної мобільності та її перебігу. Назвіть та проаналізуйте причини динамізації показників політичної мобільності.	4	9
8	Тема 8. Співвідношення станів соціальної стратифікації та політичний порядок Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Визначте зміст понять: стан політичної стратифікації. Назвіть в чому особливості співвідношення станів соціальної стратифікації у вимірі політичних процесів.	6	9
9	Тема 9. Соціальна структура як простір політичного	8	9

	існування. Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Визначте зміст понять: політичний простір, сегмент політичного простору, електоральний простір. Назвіть в чому особливості співвідношення різновидів політичного простору.		
10	Тема 10. Конфлікт як складне соціально-політичне явище Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Визначте зміст понять: політичний конфлікт, політичний конфліктоген соціального положення, конфлікт інтересів між політичними стратами. Назвіть в чому особливості співвідношення різновидів політичного конфлікту між соціальними класами.	8	9
11	Тема 11. Соціальна ідентифікація й політика. Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Визначте сутнісні риси політичної ідентифікації соціальних груп. Назвіть в чому специфіка соціальної ідентифікації у впливі на політичну поведінку.	4	9
12	Тема 12. Стратифікаційні моделі структури українського суспільства. Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Визначте системні пзники поілтчиної стратифікації сучасного українського суспільства.. Назвіть в чому особливості соціальних класів українського суспільства та їх поілтчиної поведінки й поточного функціоналю	8	9
ВСЬОГО		72	108

В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту, отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю. Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача):

Назва освітньої платформи, назва онлайн курсу, короткий опис, посилання*	Компетентності та результати навчання, що формуються	Кількість годин
<u>Прометеус</u>, Суспільні зміни через громадську діяльність Мета цього онлайн-курсу — надати практичні знання та навички з діяльності громадських організацій, створення нових громадських інституцій, побудова взаємодії між сектором громадянського суспільства та стейкхолдерами	СК04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності; СК06. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими,	Відповідно до програми курсу

(влада, бізнес). https://prometheus.org.ua/prometheus-free/social-change/	політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування/ РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності. РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.	
---	--	--

**Здобувач може самостійно обрати ресурси, які будуть відповідати навчальній дисципліні. Для зарахування в якості періодичного, поточного або фрагмента підсумкового контролю здобувач має подати документ, що підтверджує неформальну освіту, програму, зробити опис компетентностей та результатів навчання, сформованих під час неформальної освіти. Викладач залишає за собою право перевірити сформованість перелічених компетентностей та результатів навчання.*

До самостійної роботи відноситься: [1] – підготовка до лекцій, практичних занять; [2] – написання рефератів/презентацій, есе; [3] — підготовка до дискусій та колоквиумів.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни «Політична функція соціальної структури суспільства» застосовуються словесний, наочний, практичний методи навчання: читання лекції, опрацювання текстів основних робіт дослідників, роботу з навчальною та спеціальною літературою, індивідуальні консультації.

Словесні та наочні методи навчання (лекційні заняття; опитування; консультування; доповіді та мультимедійні презентації);

Практичні (тестові вправи; опрацювання матеріалу шляхом підготовки презентації);

Колективне та індивідуальне опрацювання завдань (колективне обговорення, виконання та презентація ІНДЗ, обговорення проблемних питань та результатів самостійної роботи).

Для розв'язання учбово-професійних завдань навчальної дисципліни застосовано комплексний підхід до діяльності у процесі навчання. Використовуються класичні дидактичні методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (лекція-пояснення, бесіда, контроль, самоконтроль, взаємоконтроль і т.п.)

Основні форми (методи) проведення занять – це різні типи лекцій, а також практичні заняття – теоретичне обговорення питань, дискусія, конференція, співбесіда, реферативна форма, презентація, інтерактивний онлайн дискурс.

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Засоби діагностики якості освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Поточний контроль: усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, захист рефератів/презентацій, доповідь; письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами;

Періодичний контроль: тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (можливо тестування, контрольне опитування).

Підсумковий контроль: залік

Критерії оцінювання результатів навчання:

Опитування на занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і джерел.
	1-4	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел.
	5-10	Здобувач бере активну участь у практичному занятті, в обговоренні проблемних питань, користується додатковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; здатний публічно представити матеріал.
Виконання рефератів за однією із запропонованих	0	Не зараховуються реферати (довіді) та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	3	Доповідь та презентація самостійними, але не опрацьована актуальність, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал є формальним.

х тем; доповідь та демонстрація презентації		висновки не конкретизовані (відсутні), тема не розкрита.
	4-5	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, усно здобувач пояснює матеріал невпевнено, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами.
	6 -8	Доповідь та презентація виконані самостійно, опрацьована актуальність теми із зазначенням не вирішених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач без допомоги викладача пояснює матеріал, самостійні висновки, тема загалом розкрита, інформація у презентації подана із використанням самостійно розроблених схем, містить посилання на джерела, хоча здобувач іноді недостатньо вміло в усній формі може сформулювати деякі положення доповіді.
	9-10	Доповідь та презентація виконані самостійно, актуальність розкрита із зазначенням не вирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач вільно презентує матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку – самостійні ґрунтовні судження, підкріплені доказами, містить посилання на джерела.
Контрольна робота	0	Відповіді неправильні (у тестових роботах)
	0-10	Контрольна робота (опитування) за кожним змістовним модулем.

11. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Зміст предметної галузі спецкурсу, його ключові, специфічні й приватно-наукові категорії і поняття, методи, основні закони й функції
2. Структура спецкурсу та його зв'язок з іншими галузями політології.
3. Сутність соціальної структури та їх значення для політики.
4. Зовнішня соціальна структура як умова і наслідок політичного процесу.
5. Внутрішня соціальна структура суспільства: сутність, специфіка, функції.
6. Горизонтальна складова внутрішньої соціальної структури суспільства.
7. Вертикальна складова внутрішньої соціальної структури суспільства: сутність та специфіка прояву.
8. Логіка єдності вертикальної і горизонтальної складових соціальної структури в складі цілого.
9. Поняття, ознаки та функції соціальних інститутів. Типологія соціальних інститутів: їх зв'язок і вплив на політичні відносини.
10. Політичний інститут - ознаки та основні функції.
11. Соціальна група як елемент соціального інституту: визначення, різновиди соціальних груп та групова динаміка.
12. Соціальні статуси в соціальній структурі і їх функції в політиці.
13. Соціальні ролі в соціальній структурі та їх функції в політиці.
14. Суспільні класи та політика.
15. Латентна соціальна структура України та політика.
16. Специфіка прояву в політиці соціальних класів та латентних груп.
17. Соціальна структура суспільства та соціальна нерівність
18. Соціальна стратифікація і політична життєдіяльність
19. Моделі соціальної стратифікації, вимірювання стратифікації.
20. Стратифікаційні дослідження: одномірна та багатомірна стратифікація.
21. Різноманітність теорій до проблеми соціальної стратифікації
22. Соціальна мобільність як детермінанта політичного життя.
23. Основні форми соціальної мобільності. Об'єм та дистанція мобільності.
24. Інтергенераційний та інтрагенераційний типи мобільності, характеристика їх прояву в політичному просторі.
25. Політична мобільність: специфіка переміщення у політичній ієрархії
26. Вплив на політику процесів соціальної стратифікації, рестратифікації та дестратифікації.
27. Співвідношення станів стратифікації, рестратифікації та дестратифікації
28. Простір існування людини та полісоціальність його вимірів.
29. Політичний простір: характеристика та основні компоненти
- 30.. Залежність характеру соціальної структури суспільства від типів взаємодії її компонентів в політичному процесі.
31. Власність, класи та політичний процес
32. Відносини власності і влади та виникнення статусних відносин
33. Соціальна та політична диференціація в суспільстві: причини, наслідки, специфіка
34. Політична диференціація на рівні громадянського суспільства
35. Політична диференціація на державному рівні
36. Горизонтальна, вертикальна та просторова диференціація
37. Політичний конфлікт: сутність, різновиди та особливості подолання
38. Конфлікт як феномен у соціальній структурі

39. Межі соціального конфлікту та політичний процес
40. Особливості політичного контролю в Україні
41. Соціальна інтеграція в суспільстві і політичний процес.
42. Соціальна дезінтеграція: її значення для політичних процесів в суспільстві.
44. Процеси політичної інтеграції в Україні та їх політичні наслідки
45. Ідентифікація як соціальний феномен.
46. Соціальна ідентифікація як компонент політичного процесу.
47. Фактори зміни політичної ідентифікації в умовах сучасності
48. Моделі політичної ідентифікації на індивідуальному, груповому та соцієнтальному рівнях
49. Соціально-класова структура сучасного українського суспільства
50. Стратифікаційні моделі структури населення України у політичному вимірі.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі

					Поточний та періодичний контроль							Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1					Змістовний модуль №2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	30 іспит	100
5	5	5	5	10 Модульний контроль №15	5	5	5	5	5	5	10 Модульний контроль №2		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

1. Шабанов М.О. Робоча програма навчальної дисципліни «Політична функція соціальної структури суспільства» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 052 «Політологія».
2. Шабанов М.О. Силабус курсу «Політична функція соціальної структури суспільства» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 052 «Політологія».
3. Шабанов М.О. Політична функція соціальної структури. [Електронний ресурс] : електрон. метод. рекомендації до практичних занять з курсу «Політична функція соціальної структури» для здобув., першого (бакалавр) рівня вищої освіти / уклад. М.О. Шабанов. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2023. – 37 с. URL: https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/fmvps/navchalni_materialy/metod_zabezpecheni/bakalavr/metod-rekomendatsii_politychna_funktsiya_sotsialnoi_struktury.pdf

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

- Бортніков В. Демократія участі як суспільний феномен. Сучасна українська політика. Політика і політологи про неї. 2018. № 12. С. 334–341.
- Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. – Тернопіль: Видавничополіграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018.-250 с.
- Демчишак Р. Наукові підходи до розуміння сутності поняття «політичний інститут». *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2015 Вип. 27. С. 9 – 14
- Домаранська А. Соціокультурний вимір соціальної стратифікації українського суспільства. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2015. №2. С. 52–59
- Козловець М. А. Соціальна структура українського суспільства в контексті постсоціалістичних трансформацій. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2017. № 4 (35). С.41-57.
- Майборода Т. В. Вплив соціальної мобільності на політичну соціалізацію молоді. *Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ*, Вінниця, 14 -23 березня 2018 р. 2018. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4960>.
- Одарченко К. Ю. Специфіка горизонтальної та вертикальної партійної комунікації на тлі розбудови політичної партії. *Політичне життя*. 2016. № 4. С. 58 - 69
- Основи політичної соціології. Навчальний посібник / М.А. Безносков, Т.Н. Дублікаш, А.Д. Литовченко та інші. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2016. – 252 с.
- Протести виключно з економічних причин в Україні ніколи не були успішними. *Дзеркало тижня*. 2016. 19 липня
- Рахманов О. Соціальне підґрунтя олігархічної системи в Україні. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. №3. С. 60–73.
- Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Воляннюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
- Соціологія: підручник для студентів вищих навч. закладів / В.І. Волович, М.І. Горлач, В.Г. Кремень та інші. – 6-е вид. – Київ: Центр учбової літератури, 2019. – 808 с. 6. Соціологія: навчальний посібник для студентів для студентів усіх спеціальностей денної форми

навчання, що вивчають «Соціологію» / О. В. Горпинич, О. Ю. Клименко, Л. М. Москаленко, М. С. Труш, В. Ф. Ятченко – Київ : ДУТ, 2019. – 235 с.

Соціальна конфліктологія: підручник / Л. Й. Гуменюк; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів, 2015. – 563 с.

Стрюк М.І. Мобільність: системний підхід. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Т. 49. Вип. 5. С. 37–70.

Хоржевська І. М. Методичні рекомендації з дисципліни «Соціальні та політичні конфлікти» для студентів психологів / І. М. Хоржевська, І. П. Лисенкова, І. В. Астремська. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – 48 с..

Шпекторенко, І. Соціальна мобільність як наукова проблема соціального управління: соціальні інститути, соціальні ліфти. *Аспекти публічного управління*, 2024. 12(1). С. 66-75.

Шульга М. Збій соціальної матриці : монографія / М. Шульга. – К. : Інститут соціології НАН України, 2018. – 284 с.

Янченко А.О. Форми політичної участі: аналітичні підходи до картування партисипації громадян. *Полімікус*. 2021. Вип. 3 С. 94 – 101

Regionalism without regions. Reconceptualizing Ukraine's Heterogeneity / ed.: Ulrich Schmid and Oksana Myshlovska. – Budapest ; New York : Central European University Press, 2019. – 459 p.

Додаткова:

Завацький, Ю. С. Соціально-психологічна специфіка соціальної мобільності особистості в період криз. *Психологія особистості*. 2021. 11(1). С. 46-53

Сенюра, О. Соціальна мобільність як індикатор суспільних змін: сучасний науковий дискурс. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 27(6). 2024. С. 44-51.

Соціокультурні чинники трансформації політичної реальності у ХХІ столітті: монографія / Ред. кол. В.В. Попков (наук. керівн.), Є. С. Огаренко, Н.Є. Степанова, О. Ю. Хорошилов). Одеса, ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2020. 296 с.

Соціально-політичні комунікації як чинник консолідації та демократизації українського суспільства: щорічник наукових праць студентів та викладачів кафедри філософії та політології Західноукраїнського національного університету / відп. ред. Т. В. Гончарук (Чолач). Тернопіль: ЗУНУ, 2021. – 530 с.

Титаренко О. О. Соціологія : навчальний посібник. Київ: ВД «Дакор», 2020. – 210 с.

Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Випуск 3 (17) / Гол. ред. В. М. Ворона, М. О. Шульга. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2016. – 550 с.

Українське суспільство: що знаємо, чого не знаємо і чого унікаємо? – К.: Ін-т соціології НАН України, 2017. – 152 с

Федоренко В.Л. Політичні права та свободи людини і громадянина в Україні: поняття, види, характеристика. *Історико-правовий часопис*. 2016. № 1 (7). С. 80–86.

Щегорцова В. М. Наукові підходи до класифікації видів кар'єри державних службовців. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 1 (48). С. 1 – 6

Шульга М. Збій соціальної матриці : монографія. К. : Інститут соціології НАН України, 2018. 284 с.

15. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
2. Сайт Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи

<http://www.idss.org.ua/> Національної академії наук України.

3. <https://i-soc.com.ua/> Інститут соціології НАН України.

4. <https://niss.gov.ua/> Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України.

5. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua/>